

Jāizvēlas labākais modelis

INGA KAČEVSKA

Jāizvēlas labākais modelis

LL.M. Inga Kačevska, zvērināta advokāte

KACEVSKAAB.PNG (81993 bytes)

Foto: Arnis Blumbers,
"LV"

Iespējams, ka speciāls likums par šķirētiesām varētu atrisināt šķirētiesas institucionālos un organizatoriskos jautājumus. Tas varētu savā ziņā būt analogs Likumam par tiesu varu, kurā ir atrunāti jautājumi par lietu izskatīšanas principiem, tiesu izveidošanu un to struktūru, tiesnešu kvalifikācija utt., tomēr šiem noteikumiem ir jābūt atrunātiem pašu šķirētiesu reglamentos.

Pētot ārvalstu pieredzi, ir jāsecina, ka katra valsts izvēlas savu ceļu, kādā formā noregulēt šķirētiesu darbību, piemēram, Austrija, Francija, Vācija un Nīderlande šķirētiesu regulējumu ir iekļāvusi savos Cīvilprocesa likumos, turpretim Lietuvā, Ukrainā, Ungārijā, Igaunijā un Šveicē ir atsevišķi likumi, kas regulē šķirētiesu darbību.

Krievijā pat ir divi likumi – viens federālais likums par šķirētiesām un otrs "Likums par starptautisko komerciālo arbitražu". Pirmais neattiecas uz starptautisko šķirētiesas procesu un regulē ne tikai procesuālo kārtību, bet arī šķirētiesu izveidošanu un pastāvēšanu. Piemēram, likuma 3.pants nosaka, ka pastāvīgu šķirētiesu var nodibināt tirdzniecības palātas, biržas, profesionālās uzņēmēju un patērētāju apvienības. Turpretim Krievijas starptautisko šķirētiesu regulējošais likums nosaka, ka starptautiskos komercstrīdus var skatīt tikai Starptautiskā komercarbitražas tiesa un Jūras arbitražas komisija (abas darbojas pie Tirdzniecības un rūpniecības kameras), un to reglamentēti ir kā pielikumi šim likumam. Šķirētiesas pie profesionālām apvienībām ir izplatīts šķirētiesas izveides modelis ne tikai Krievijā, bet arī citur pasaulē, un tas nodrošina šo šķirētiesu prestižu un sniegto pakalpojumu augsto līmeni, kā arī apliecina principu, ka šķirētiesa nav uzņēmējdarbība.

Arī Latvijā tieši pie profesionālajām organizācijām dibinātās šķirētiesas jau ir pierādījušas sevi kā profesionālas, un tieši tāpēc, iespējams, mums jāattīsta tieši šāds modelis.

Kā akcentējusi arī Satversmes tiesa savā spriedumā, acimredzot likumdevēja vēriba ir kārtējo reizi jāpieverš jautājumam par tiesībām pārsūdzēt lēmumu par izpildu rakstu izsniegšanu un šķirētiesas sprieduma apstrīdēšanu. Šķirētiesas sprieduma apstrīdēšana ir neiztrūkstošs elements lielākajā vairumā pasaules valstu likumdošanā (Šveice, Francija, Vācija, Zviedrija). Varbūt tieši šāda elementa ieviešana mūsu likumdošanā varētu noregulēt lielākos trūkumus šķirētiesu darbībā.

Esmu skeptiski noskaņota attiecībā par šķirētiesu padomes darbību pie Juristu biedrības. Vai šāda padome varēs apvienot juridiskās personas – biedrības un sabiedrības ar ierobežotu atbildību? Un kādus jautājumus šāda šķirētiesu padome risinās – organizatoriskos vai profesionālos? Manuprāt, loģiskāk būtu apvienot kādā organizācijā fiziskās personas, kas ik pa laikam tiek ieceltas par šķirētiesniešiem. Piemēram, jau kopš 1915.gada pasaulē strādā Arbitru Institūts (*The Chartered Institute of Arbitrators*), kas ir profesionāla juristu, kas paralēli darbojas kā šķirētiesnieši vai starpnieki (mediators), apvienība. Lai iestātos šajā organizācijā, ir jāiziet speciāli kursi un jākārto eksāmeni. Institūts organizē mācības potenciāliem un esošajiem arbitriem un starpniekiem, uztur arbitru un ekspertu reģistru utt.

Latvijā bīstami sāk izvērsties profesija "šķirētiesnesis" – ir redzēts jauna cilvēka CV ieraksts, ka šobrīd viņš ir nodarbināts pilna laika darbā šķirētiesā kā šķirētiesnesis, līdz ar to tieši profesionāla šķirētiesniešu biedrība varētu atrisināt daudzus jautājumus saistībā ar šķirētiesnieša kvalifikāciju un ētiku.

Rezumējot, manuprāt, rītenis nebūtu jāizgudro no jauna, jo Latvijā jau pastāv zināma prakse un pozitīvas iestrādes šķirētiesu jomā, ko, prasmīgi liekot kopā, papildinot ar starptautisko pieredzi, varētu pārvērst par stipru instrumentu cīņā ar haosu, kas ir šajā jomā pašlaik. Tāpat nav aklī jāintegrē starptautiskie noteikumi vai citu valstu likumi, bet gan, mācoties no kļūdām un izvērtējot visus "par" un "pret", jāveido moderna un skaidra nacionālā sistēma.

Dr. iur. Jaņa Rozenberga viedokli par šķirētiesu darbības regulējumu Latvijā lasiet nākamajā "Jurista Vārdā" – red.